

راهبرد نگاه به شرق تا چه اندازه می‌تواند در سیاست خارجی ایران گره‌گشا باشد؟

به گزارش روابط عمومی و امور بین الملل منطقه آزاد چابهار به نقل از خبرنگار حوزه سیاست خارجی گروه سیاسی باشگاه خبرنگاران جوان، فروپاشی شوروی و پایان جنگ سرد، اهمیت ژئوپلیتیک و منطقه‌گرایی را در نظام بین الملل دوجندان کرده، به طوری که بسیاری از کشورها در سیاست خارجی خود منطقه‌گرایی را به عنوان اصلی ثابت و اساسی جهت تامین منافع و امنیت ملی خود برگزیده‌اند. نگاه عملی و نظری غالب در طول سال‌های متمادی گذشته در سیاست خارجی ایران عدم توجه به راهبرد «نگاه به شرق» و بلکه نگاه یک جانبه به غرب بوده و این باعث غفلت از سایر مراکز و منابع قدرت و ثروت جهانی به خصوص در نزدیکی مرزها گشته است؛ اما در سال‌های اخیر راهبرد نگاه به شرق، به راهبردی منطقه‌گرایانه از سوی جمهوری اسلامی ایران در منظومه نگاه ژئوپلیتیکی و جغرافیایی تبدیل شده است، چرا که ایران از جمله کشورهایی می‌باشد که به لحاظ موقعیت جغرافیایی و سیاسی، از مزیت ژئواستراتژیکی، ژئواکونومیکی و ژئوپلیتیکی بهره‌مند است. بر این اساس «راهبرد نگاه به شرق» که از منطبق علمی و تاریخی و همچنین ریشه‌های جغرافیایی و سیاسی در سیاست خارجی کشور برخوردار است و هویت سازی جدیدی در گفتمان سیاست خارجی ایجاد می‌کند، از اهمیت مضاعفی برخوردار شده است.

نوشتار حاضر تلاش دارد دیدگاه‌ها، زمینه‌ها و فرصت‌ها راهبرد نگاه به شرق را در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران واکاوی نماید.

الویت دیدار با همسایگان

اولویت قرار گرفتن کشورهای همسایه در مناسبات میان تهران با کشورهای دیگر از اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران است که با این رویکرد و براساس اصل سیاست همسایگی همواره تلاش کرده تا روابط خود با همسایگان را تقویت کرده و تحکیم بخشد. در این میان همزمان با آغاز سال ۱۳۹۸ خورشیدی محمد جواد ظریف وزیر امور خارجه در روز ۱۱ فروردین با رئیس جمهور دیدار کرد که طی آن رئیس جمهور بر کمک سیاست خارجی به رونق تولید، کاهش آثار تحریم، رابطه ویژه با همسایگان و شرکای اصلی و نیز تقویت صلح و ثبات در منطقه تاکید کرد.

به دنبال پی گیری رویکرد مذکور و مشکلاتی که پس از خروج آمریکا از برجام و اعمال تحریم‌های جدید، به وجود آمد تور سفرهای منطقه‌ای و آسیای وزیر امور خارجه برای رایزنی‌های در زمینه گره‌گشایی مسائل آغاز شد. در این گزارش سعی شده به برخی از مهم‌ترین رفت و آمدهای در وزارت امور خارجه پرداخته شود و چرایی آن‌ها از جهت اهمیت بالقوه‌ای که در سیاست‌های نظام جمهوری اسلامی دارد بررسی شود.

سفر به ترکیه و سوریه به منظور تحکیم روابط و ایستادگی در برابر تحریم‌های امریکا

در ۲۸ فرودین محمد جواد ظریف در صدر هیاتی سیاسی و در ادامه مشورت‌ها و رایزنی‌های مستمر و منظم بین مقامات کشورمان و مقامات سوریه و ترکیه به این دو کشور سفر کرد.

از زمان تاسیس جمهوری اسلامی، با قطع رابطه ایران با رژیم صهیونیستی و مصر، مناسبات تهران و دمشق کیفیتی کاملاً متفاوت یافت و هر سال عمیق‌تر شد و همکاری و روابط حسنه تهران و دمشق در جنگ سوریه و مبارزه با گروه‌های تروریستی تکفیری مانند داعش به اوج خود رسید.

در دیدار ظریف با بشار اسد بررسی ابعاد مختلف روابط دوجانبه، مهمترین مسائل منطقه‌ای، بررسی آخرین تحولات ابتکار آستانه و

روند سیاسی حل بحران در سوریه، پیگیری توافقات سفر معاون اول رئیس جمهور اسلامی ایران به سوریه از محورهای اصلی گفتگو بود

وزیر امور خارجه کشورما پس از سوریه وارد ترکیه شد

جمهوری اسلامی ایران و ترکیه در سایه تحریم و «تروریسم اقتصادی» آمریکا بیش از هر زمان دیگری به یکدیگر نزدیک شده اند. در شرایطی که خروج یک طرفه دولت ترامپ از برجام و بازگشت دوباره تحریم ها، بر اقتصاد ایران اثر گذاشته و هم زمان آمریکا، ترکیه را بخاطر مسائلی از جمله حبس خانگی «اندرو برانسون» کشیش آمریکایی، یا فعالیت های گولن با تحریم مواجه کرده است، تهران و آنکارا بیش از پیش به سوی همگرایی اقتصادی و سیاسی گام بر می دارند.

در دیدار محمد جواد ظریف با همتای ترکیه ای اش، چاووش اوغلو بار دیگر مخالفت خود را با تحریم های آمریکا علیه ایران اعلام و تاکید کرد بر مواضع خود در این زمینه ایستاده است و از ایران حمایت می کند..

همسایگان همیشه اولویت ما هستند

ظریف در پایان این سفرها اعلام کرد: یک سفر موفق منطقه ای را به پایان می رسانیم. با رئیس جمهور اسد، نخست وزیر و وزیر امور خارجه سوریه؛ و با رئیس جمهور اردوغان، رئیس مجلس و وزیر امور خارجه ترکیه و دیگر مقامات ارشد در دو پایتخت گفتگوهای مهمی برگزار شد. برای ایران، همیشه منطقه ما اولویت ماست.

تحکیم روابط ایران و پاکستان نقطه عطف ارتباطات منطقه ای

پاکستان تا به حال در هیچ ائتلاف ضد ایرانی وارد نشده و علیه منافع ایران نیز اقدامی انجام نداده است، بلکه همواره با تحریم های ضدایرانی و تهدید تهران از سوی هر کشور و سازمانی مخالفت کرده است.

در همین راستا اول اردیبهشت دکتر محمدجواد ظریف و شاه محمود قریشی وزرای خارجه ایران و پاکستان در گفتگویی تلفنی، مهمترین موضوعات فیما بین در روابط دوجانبه از جمله سفر نخست وزیر این کشور به تهران را مورد بررسی قرار دادند. طرفین در این گفتگوی تلفنی همچنین همکاری های دو کشور در زمینه های مختلف بویژه مقابله با تروریسم را بررسی کردند

۲ خرداد دکتر محمدجواد ظریف وزیر امور خارجه پس از پایان بازدید از بخش های مختلف منطقه آزاد چابهار، این منطقه را به مقصد پاکستان ترک کرد، وزرای امور خارجه ایران و پاکستان در این مذاکرات، با ابراز اطمینان از روابط خوب و سازنده دو کشور و اهمیت تداوم مشورت های سیاسی در آینده، در خصوص آخرین موضوعات و تحولات منطقه ای بحث و تبادل نظر کردند.

طرفین در این دیدار بر روابط دوستانه و مبتنی بر همکاری و تفاهم میان دو کشور، اهمیت امنیت مرزهای دو کشور و تشدید تلاش ها علیه تروریسم تاکید و در خصوص موضوعات منطقه ای تبادل نظر کردند.

دکتر ظریف در دیدار با عمران خان، بر اهمیت گسترش همکاریها، بویژه برقراری ارتباط میان بنادر چابهار و گوادر و استفاده از ظرفیت های بالقوه آنها بعنوان بنادر مکمل در جهت منافع دو کشور اشاره کرد.

پس از بازدید از چابهار، بندر اقیانوسی ایران، در پاکستان با عمران خان نخست وزیر، باجوا فرمانده ارتش، شاه محمود قریشی وزیر امور خارجه و اسد قیصر رئیس پارلمان گفتگوهای مهمی داشت که تمرکز آن بر امنیت، رشد و پیوند منطقه ای و مکمل هم بودن دو نقطه کانونی دو کشور یعنی بنادر چابهار و گوادر بود. #نخست_همسایگان

حضور در نشست های بین المللی به منظور انعکاس پیام صلح و دوستی ایران

۳ اردیبهشت دکتر محمد جواد ظریف وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران برای شرکت در نشست روز بین‌المللی چندجانبه‌گرایی و دیپلماسی برای صلح در مجمع عمومی سازمان ملل متحد عازم نیویورک شد. همچنین در این سفر وزیر امور خارجه کشورمان با رسانه‌های مختلف و مطرح آمریکایی به مصاحبه نشست و حتی با فاکس نیوز رسانه محبوب ترامپ مصاحبه کرد تا پیام صلح و دوستی ایران را با جهان به سمع نظر افکار عمومی و دولتمردان برساند.

ارتباط موثر با ونزوئلا در پاسخ به یکجانبه‌گرایی در جهان

همچنین در این سفر محمدجواد ظریف وزیر امور خارجه که به منظور شرکت و سخنرانی در نشست روز بین‌المللی چندجانبه‌گرایی و دیپلماسی برای صلح در مجمع عمومی سازمان ملل متحد، به نیویورک سفر کرده بود با وزیر امور خارجه ونزوئلا دیدار و گفتگو کرد. وزیر امور خارجه در این دیدار با اشاره به تلاش‌های ایران برای گسترش روابط اقتصادی با ونزوئلا، بر تداوم حمایت ایران از این کشور و عدم دخالت خارجی در امور داخلی ونزوئلا، لزوم رعایت حقوق بین‌الملل و همکاری و هماهنگی ایران با دیگر کشورهای که مخالف یکجانبه‌گرایی در نظام بین‌الملل هستند، تاکید کرد.

وزیر امور خارجه ونزوئلا نیز ضمن قدردانی از مساعدت‌ها و پشتیبانی‌های ایران از ونزوئلا و اهمیت تداوم رایزنی‌ها بین دو کشور، به اقدامات دیپلماتیک گسترده ونزوئلا برای مقابله با هجمه ناجوانمردانه برخی کشورها به رهبری آمریکا برای دخالت دردآور در امور داخلی این کشور اشاره و بر ثبات کشور و کنترل کامل دولت بر اوضاع، مخالفت عموم مردم ونزوئلا با دخالت‌های آمریکا و بالاگرفتن حمایت‌های مردم از دولت قانونی این کشور، سرسپردگی مخالفان این کشور به آمریکا و اجازه نداشتن آن‌ها برای مذاکره، تاکید کرد.

حضور موفق در سازمان‌های بین‌المللی در سایه روابط دوجانبه موثر

۱۰ اردیبهشت دکتر محمدجواد ظریف وزیر امور خارجه به منظور شرکت در نشست همکاری گفتگوی آسیایی (ACD)، تهران را به مقصد دوحه قطر ترک کرد. قائم مقام وزیر امور خارجه قزاقستان و وزیر مشاور در امور خارجه هند در دوحه با ظریف دیدار و گفتگو کردند.

۱۹ اردیبهشت نوران نیاز علی اف معاون وزیر امور خارجه جمهوری قرقیزستان با دکتر محمد جواد ظریف وزیر امور خارجه کشورمان دیدار کرد. در این دیدار طرفین در خصوص همکاری‌های ترانزیتی و نقش و جایگاه مهم ایران در این زمینه، ایجاد پروازهای مستقیم، اجلاس آتی شانگ‌های و موضوعات منطقه‌ای گفتگو و تبادل نظر کردند.

بدین ترتیب نقش دیدارهای دوجانبه و تحکیم روابط بدین شکل نقش خود را بیشتر از گذشته نشان می‌دهد چرا که در سایه این روابط دوجانبه است که می‌تواند عملکرد خوبی در سازمان‌های بین‌المللی داشت و برای مثال به واسطه روابط خوب ایران با قطر، تهران توانسته نقش موثری در همکاری گفتگوی آسیایی داشته باشد و یا ارتباط خوب با قرقیزستان می‌تواند مبنای حضور قوی‌تر در آسیای مرکزی باشد.

ارتباط با روسیه به عنوان شریک تاثیرگذار جهانی

روسیه از دیرباز شریک هم سیاسی و اقتصادی ایران بوده و همیشه در برابر تحریم‌های ظالمانه آمریکا علیه ایران موضع‌گیری کرده و در مجامع بین‌المللی به ویژه شورای امنیت سازمان ملل به عنوان کشوری که از حق و تو بهرمند است می‌تواند شریک تاثیرگذاری برای ایران به شمار آید.

۱۸ اردیبهشت ظریف و سرگئی لاورف وزیران امور خارجه جمهوری اسلامی ایران و فدراسیون روسیه در مسکو دیدار و گفتگو کردند.

در این دیدار در خصوص ابعاد مختلف روابط و همکاری‌های دو جانبه در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، انرژی هسته‌ای، نفت و گاز، حمل و نقل، کشاورزی، فرهنگی و گردشگری، و نیز مهمترین مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی از جمله افغانستان، یمن، سوریه، ونزوئلا و لیبی گفتگو و تبادل نظر شد. آخرین تحولات مربوط به برجام و بررسی جزئیات اقدام ایران برای مقابله با نقض برجام توسط آمریکا و برآورده نشدن خواسته‌های ایران از دیگر محورهای مهم گفتگو و رایزنی دو مقام بود.

سفر به هند و ترکمنستان و یافتن راهی برای مقابله تحریم‌ها

۲۲ اردیبهشت ظریف در دیدار با مقامات ارشد ترکمنستان راه‌های گسترش روابط دو جانبه از جمله در زمینه‌های سیاسی، تجاری، حمل و نقل، انرژی، گمرکی و همچنین تحولات منطقه‌ای و جهانی را مورد گفتگو و تبادل نظر قرار داد. «محمدجواد ظریف» وزیر امور خارجه کشورمان (۲۳ اردیبهشت) بعد از سفر به ترکمنستان راهی دهلی پایتخت هند شد.

موقعیت اقتصادی و سیاسی هند و ظرفیت‌های بالای آن، می‌تواند نقش مهمی در کاهش یا دور زدن تحریم‌ها علیه جمهوری اسلامی ایران داشته باشد. در این میان هند همواره تلاش کرده در دنیای امروز بتواند تعادلی در سیاست خارجی خود برقرار کند و از این جهت نمی‌توان این کشور را تابع تمام و کمال از آمریکا دانست، بنابراین ایران می‌تواند با توجه به تحریم‌های اعمال شده واشنگتن علیه تهران روابط خوب و دوستانه خود را با این کشور حفظ کند و سفر وزیر امور خارجه کشورمان می‌تواند به حفظ روابط دوستانه بین دهلی نو و تهران کمک کند.

سفر به ژاپن به منظور تعمیق روابط با ایران

بررسی‌های تاریخی نشان داده که ژاپن و ایران در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی و تجاری به نوعی به یکدیگر وابسته هستند و بویژه در بخش انرژی وابستگی ژاپن به کشورمان بیشتر است و به منبعی مانند ایران نیاز فراوان دارد. به هر صورت مسلم است که اشتیاق ژاپنی‌ها به گسترش همکاری با ایران امروز بیشتر از آنچه که به نظر می‌رسد افزایش یافته و به نظر می‌رسد وقت آن فرا رسیده باشد که تمرکز بر روی کشورهای دیگر آسیای شمال شرقی و خاور دور نیز به طور جدی تری در دستور کار کشورمان قرار گیرد، بخصوص آنکه این موضوع می‌تواند فرصت خوبی برای بازرگانان و تجار ایرانی باشد که برای تبادلات تجاری خود در برخی کشورها با موانع متعدد بانکی مواجه هستند.

۲۵ اردیبهشت دکتر محمد جواد ظریف به دعوت همتای ژاپنی خود از دهلی نو عازم توکیو شد. در این دیدار طرفین با اشاره به روابط تاریخی ایران و ژاپن بر لزوم توسعه و تعمیق آن و تداوم رایزنی‌های سیاسی میان مقامات دو کشور تاکید کردند.

آخرین تحولات برجام و اقدام قانونی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با بدعهدی و قانون شکنی دولت آمریکا و عدم اقدام قابل قبول اروپایی‌ها در اجرای برجام از محورهای اصلی گفتگوهای دو وزیر بود که طی آن وزیر امور خارجه کشورمان مواضع اصولی جمهوری اسلامی ایران را در این زمینه به تفصیل تشریح کرد.

در دیدار دکتر ظریف با شینزو آبه نخست وزیر ژاپن در خصوص روابط دو جانبه، مهمترین مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی، بویژه برجام گفتگو و تبادل نظر شد. نخست وزیر ژاپن بر عزم دولت این کشور برای حفظ و گسترش روابط دیرینه دو کشور تاکید کرد. وی برجام را دستاورد مهمی خواند که باید حفظ شود. شینزو آبه همچنین نقش و جایگاه ایران را در ثبات و امنیت منطقه بسیار مهم و مثبت ارزیابی کرد.

چین، بزرگترین شریک تجاری ایران

چین به عنوان بزرگترین شریک تجاری، سرمایه گذار خارجی و خریدار نفت ایران هموار راوابط خوبی با ایران داشته است و در شرایط تحریمی در نقش معدود کشورهای در جهان ظاهر می شود که در سطوح مختلف می تواند با تهران مبادلاتی داشته باشد، از سوی دیگر رقابت بالقوه چین با آمریکا که این روزها با بروز جنگ تجاری به شکل بالفعل تبدیل شده می تواند فرصت مناسبی را برای ایران مهیا سازد تا روابطش را در حوزه های مختلف بیش از پیش با چین گسترش دهد.

۲۷ اردیبهشت دکتر محمد جواد ظریف وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران به منظور گفتگو و رایزنی های سیاسی در خصوص روابط دو جانبه و مهمترین تحولات منطقه ای و بین المللی از جمله برجام و تحرکات بی ثبات کننده آمریکا وارد پکن شد.

وزیر امور خارجه چین برجام را دستاورد مهم دیپلماسی و نماد چند جانبه گرایی توصیف و با رد هرگونه یکجانبه گرایی، عزم چین را برای همکاری با ایران و جامعه جهانی برای حفظ این دستاورد مهم بین المللی یادآور شد.

تبادل نظر در خصوص مهمترین تحولات منطقه ای از جمله در خلیج فارس، شمال آفریقا و آمریکای لاتین از دیگر محورهای دو دور گفتگوی دکتر ظریف و وانگ بی بود.

ظریف: جامعه بین المللی و اعضای برجام باید برای بازگشت ثبات و حفظ برجام اقدامات ملموس نمایند

«در دو روز پایانی تور آسیایی- ترکمنستان، هند، چین و ژاپن- گفتگوهای مفید با وزیر امور خارجه کونو و نخست وزیر آبه در توکیو و با وزیر امور خارجه وانگ بی در پکن. جامعه بین المللی، اعضای برجام و شرکای ما باید برای بازگشت ثبات و حفظ برجام از طریق تدابیر قاطع اقتصادی، اقدامات ملموس نمایند.»

استقبال شخصی ظریف از بن علوی

مسقط بر خلاف برخی از کشورهای عربی رویکرد متفاوتی در ارتباط با تهران داشته است، بدین شکل که این کشور تاکنون بارها در مناقشه هایی جدی نقش مثبت بازی کرده است. از آزادی ملوان های بریتانیایی و زندانیان آمریکایی در ایران گرفته تا حتی پیغام رسانی برای مذاکرات ایران و آمریکا! که تمامی این اقدامات در نهایت به روابط حسنه و خوب تهران و مسقط انجامیده است.

۳۰ در این میان اردیبهشت یوسف بن علوی وزیر امور خارجه عمان در شریطی وارد تهران شد که وزیر امور خارجه شخصا به استقبال وی در فرودگاه رفت. وزیر امور خارجه عمان پس از ورود به تهران با دکتر محمد جواد ظریف وزیر امور خارجه کشورمان دیدار و در خصوص روابط دو جانبه و مهمترین مسائل منطقه ای و بین المللی گفتگو و تبادل نظر کرد.

روابط مستحکم عراق و ایران

روابط تهران و بغداد پس از انقلاب اسلامی همواره با فراز و نشیب های متعددی روبرو بوده است از جنگ ۸ ساله تحمیلی گرفته تا زمانی که عراق در لبه پرتگاهی بود که داعش برای آن ساخته بود و ایران به عنوان تنها کشور منطقه در کنار آن ماند و با کمک های تسلیحاتی، فکری و مستشاری و همچنین به میدان آمدن مردم عراق که باعث شکل گیری نیروی جدید به اسم بسیج مردمی عراق شد، و در نهایت به پاکسازی نیروهای تروریستی داعش از عراق شد، همه این مسائل دست به دست هم داده تا روابط دو همسایه که با یکدیگر طولانی ترین مرز زمینی را دارند، عمیق تر شود.

شنبه ۲۵ اردیبهشت دکتر محمد جواد ظریف وزیر امور خارجه کشورمان که به عراق سفر کرده است با عادل عبدالمهدی نخست وزیر عراق دیدار و گفتگو کرد. در این دیدار در خصوص روابط دو جانبه و مسائل منطقه‌ای بویژه تحولات اخیر گفتگو و تبادل نظر شد.

تثبیت قدرت منطقه‌ای در سایه همکاری با همسایگان

در این میان باید در نظر داشته باشیم که طی چند سال اخیر جمهوری اسلامی ایران تلاش کرده قدرت منطقه‌ای خود را اثبات کند البته تامین امنیت راهبردی‌ترین رویکرد ایران در منطقه برای حفظ تمامیت ارضی و دفاع از سرزمین در مقابله با گروه‌های تروریستی بوده است، در واقع ایران در دکترین دفاعی خود به عنوان کشور قدرت‌مند منطقه بهترین راهبردهای سیاسی و امنیتی را اتخاذ کرده است. بر همین اساس مقامات کشورمان ضمن تعامل با کشورهای غربی و سیاست نگاه به شرقی که مد نظر دارند، از همسایگان غافل نبوده و به عنوان یک اصل، تعامل با همسایگان را در اولویت برنامه‌های کاری خود قرار داده‌اند.

باید توجه داشت که ایران در مسیر غرب و در یک منطقه استراتژیک قرار گرفته و به عنوان مثال همسایگانی مانند پاکستان برای این که بتواند برنامه‌های خود را در ابعاد اقتصادی و سیاسی در تقابل دیگر کشورهای همسایه دنبال کند همواره به ایران نگاه ویژه‌ای داشته است؛ بنابراین نباید فراموش کرد سیاست خارجی تابعی از شرایط بین‌المللی و منطقه‌ای است و ایران تلاش می‌کند با تقویت روابط خود با همسایگان براساس اصل سیاست همسایگی بتواند تنش‌هایی که بر منطقه سایه افکنده را کاهش داده تا صلح و ثبات در منطقه حاکم شود.

سازمان همکاری های شانگهای مجالی برای اجماع سازی جهانی و تحکیم روابط دوجانبه

نوزدهمین نشست سران کشورهای عضو سازمان همکاری های شانگهای روز پنج شنبه و جمعه ۲۳ و ۲۴ خرداد ماه ۱۳۹۸ در بیشکک پایتخت قرقیزستان با حضور حسن روحانی رئیس جمهوری ایران برگزار شد دستاورد ملموسی برای کشورمان به همراه داشت.

سازمان همکاری های شانگهای سازمانی میان دولتی است که برای همکاری های چندجانبه امنیتی، اقتصادی و فرهنگی تشکیل شده است. این سازمان در سال ۲۰۰۱ توسط رهبران چین، روسیه، قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان و ازبکستان پایه گذاری شد. نقش اصلی و تعیین کننده را، در سازمان شانگهای، دو کشور چین و روسیه دارند. این سازمان نوپا که در ابتدا تحت عنوان گروه «شانگهای پنج» با هدف حل اختلافات مرزی میان چین، روسیه و کشورهای آسیای مرکزی در سال ۱۹۹۶ شکل گرفت، وبا پذیرش اعضای جدید در حوزه های مختلف توسعه یافت که برآیند آن ارتقای این گروه به سطح سازمان همکاری های شانگهای در سال ۲۰۰۱ بود. پذیرش چهار کشور مغولستان، ایران، هند و پاکستان در سال ۲۰۰۴ به عنوان اعضای ناظر، گام مهم دیگری بود. این سازمان با افزایش جمعیت به سه میلیارد نفر و پهنه سرزمینی به ۳۵ میلیون و ۹۷۲ هزار کیلومتر مربع به یکی از بزرگترین قدرت های منطقه ای جهان تبدیل شده است که منافع دو جانبه و چندجانبه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی برای اعضا و شرکای اقتصادی غیر عضو دارد. در ۱۵ سال اخیر، سازمان همکاری شانگهای نقش مهمی را در منطقه ایفا کرده است. این سازمان بر خلاف دیگر سازمان ها به منظور همکاری منطقه ای و تقویت روابط بین کشورهای عضو ایجاد شده است. در حال حاضر، فعالیت و سودمندی نهادهای منطقه ای همکاری برای حل و فصل مشکلات فراملی و واکنش به تهدیدات به رسمیت شناخته می شوند. کشورهای عضو سازمان همچنان به تقویت تلاش های خود در حوزه های امنیت، همکاری سیاسی-اقتصادی و ثبات منطقه ای ادامه می دهند. فعالیت سازمان همکاری های شانگهای به عنوان سازمانی که با برخی مسائل محدود منطقه ای سر و کار دارد، فراتر از منطقه می رود. به علاوه، سازمان همکاری های شانگهای به دیپلماسی شبکه ای منطقه ای پرداخته و بر روی ایجاد یک فضای دوستانه کار می کند. در حال حاضر، این سازمان امکان ایفای نقش بزرگتری را در منطقه دارد.

در این میان بسیاری از ناظران بر این باورند که در پس اجلاس سران شانگهای ملاقات های دو جانبه ای شکل می گیرد که می تواند فرصت بسیار مناسبی برای کشورها فراهم کند تا در سایه آن به تعمیق روابط دو جانبه خود با کمترین هزینه بپردازند، چرا که عموماً تنها برگزاری یک دیدار دو جانبه نیازمند صرف زمان و هزینه قابل توجهی است، اما در حاشیه اجلاس های این چینی کشورها می توانند نه تنها یک دیدار دوجانبه بلکه چندین دیدار مهم داشته باشند برای مثال در حاشیه جلسه فعلی سازمان همکاری های شانگهای حسن روحانی رئیس جمهور با رهبران چین، روسیه، هند، پاکستان، افغانستان و قرقیزستان دیدار خواهد کرد و به طور قطع یقین دیدارهایی در این سطح می تواند دستاوردهای قابل توجهی داشته باشد.

همکاری های آسیایی برای عبور از سد تحریم های نفتی و بانکی

در سایه بازگشت تحریم های ثانویه اکنون دو مساله برای کشور اهمیت حیاتی دارد؛ اول مساله فروش نفت و دیگری هم روابط و مناسبات پولی و بانکی است. با این وصف یقیناً نگاه به شرق و توسعه روابط با بازیگران حاضر در بریکس (کشورهای دارای اقتصاد نو ظهور)، کشور می تواند فروش نفت خود را حفظ کند. در خصوص مساله دوم هم باید گفت که اکنون برخی بسترها برای حذف ارز دلار و جایگزینی ارزهای ملی دو کشور شکل گرفته است. کشورهایی مانند روسیه و چین از این وضعیت به شدت استقبال می کنند. به خصوص که مسکو - پکن نیز اخیراً دست به قطع مرادوات ارزی دلاری زده اند و با ارز ملی دو کشور مبادلات تجاری خود را انجام می دهند. با این شرایط، هم ایران از فشار ناشی از تحریم پولی و بانکی خارج می شود و هم نظام پولی و بانکی جهانی که بر مبنای دلار آمریکا تعریف شده است دچار ضعف خواهد شد.

در این میان از فراز های بحث مذکور می توان به این شکل نتیجه گرفت که عنصر اصالت شرقی به عنوان یک عامل هویت آفرین، از احساس تعلیق ایرانیان به تمدن بزرگ و کهن مشرق زمین ریشه می گیرد، ایرانیان به عنوان صاحبان یکی از غنی ترین میراث های فرهنگی و تمدنی آسیا، همواره هویت خویش را با احساس تعلیق به این منطقه پیوند زده اند و از این رو تعاملات و داد و ستدهای فرهنگی بسیاری در طول سال ها و سده های مابین ایشان و اقوام دیگر حوزه های تمدن مشرق زمین صورت پذیرفته است با وجود این سابقه درخشان تمدنی مدت های مدید راهبرد نگاه به شرق در محافل علمی و تصمیم سازی کشور به مثابه راهبرد عبث و فاقد کارایی انگاشته شده و مورد بی توجهی یا کم توجهی قرار می گیرد. به نظر می رسد چالش های مذکور بر اثر تعریف ناصحیح نگاه به شرق و

مشخص نبودن سطح توقعات از آن پدیدار شده است. بسیار بدیهی است که نگاه به شرق نباید و نمی تواند به معنای چشم فرو بستن به غرب و یا سایر مجموعه های سیاسی - اقتصادی جهان از قبیل بلوک اسلامی، افریقا، آمریکای لاتین و... تلقی گردد

در این میان سیاست نگاه به شرق از جنبه تعدیل احیانا برخی از زیاده روی ها در تاکید بر روابط با غرب و یا غرب گرای مفرط در مقطعی می تواند مفید واقع شود. لکن در یک برنامه بلند مدت برای کشوری با موقعیت ژئوپولتیک و توانمندی های بالقوه یک قدرت منطقه ای ، گرایش صرف به یک سو خواه شرق ، غرب یا جنوب را نمی توان متناسب با ظرفیت های موجود و تامین کننده اهداف ملی تلقی نمود.

